

ANNA JAWORSKA-WIELOCH, MICHAŁ KALITOWSKI
Katowice

Historia Katedry Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa Uniwersytetu Śląskiego

Wprowadzenie

Wydział Prawa i Administracji Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Katowicach powstał w 1966 r. w chwili rozpoczęcia w roku akademickim 1966/1967 studiów stacjonarnych na kierunku prawo. Katedra Prawa Karnego pojawiła się w strukturze Wydziału Prawa i Administracji Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Katowicach rok później. Jej powołanie było ściśle związane z rozpoczęciem w roku akademickim 1967/1968 zajęć na II roku stacjonarnych studiów prawniczych, w programie których prawo karne (wykład oraz ćwiczenia) było przedmiotem obowiązkowym właśnie na tym roku studiów. Pierwszym kierownikiem Katedry został doc. dr hab. Jerzy Bafia (zatrudniony od 1 października 1967 r.), Dyrektor Departamentu Organizacyjno-Prawnego Ministerstwa Sprawiedliwości, a następnie (od grudnia 1969 r.) Szef Kancelarii Sejmu.

Po powstaniu Uniwersytetu Śląskiego Katedra Prawa Karnego stała się elementem strukturalnym Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego.

Od roku akademickiego 1969/1970 w strukturze wydziałów polskich uczelni wyższych nastąpiły istotne zmiany. W miejsce podstawowych elementów składowych wydziału, jakimi były katedry, pojawiły się instytuty, w ramach których dotychczasowe katedry, niekiedy po dokonaniu istotnych ich zmian, funkcjonowały jako zakłady w ramach danego instytutu. Instytutami kierowali

ich dyrektorzy, a zakładami kierownicy. W następstwie tej zmiany Katedra Prawa Karnego przestała istnieć, a jej pracownicy włączeni zostali do jednego z czterech zakładów Instytutu Prawa Sądowego, którego dyrektorem został prof. dr hab. Mieczysław Sośniak.

To rozwiązanie było przejawem procesu centralizacji zarządzania i ograniczenia samodzielności tradycyjnych katedr. Warto podkreślić, że mimo tak sformalizowanej struktury poszczególne zakłady miały dużą samodzielność, co zapewne było następstwem liberalnego zarządzania Instytutem przez jego dyrektora.

Od roku akademickiego 1980/1981 możliwe stało się przywrócenie poprzedniej struktury wydziałów. Z możliwości tej na Wydziale Prawa i Administracji skorzystano i po likwidacji instytutów powrócono do dawnego schematu organizacyjnego z katedrami. Dotyczyło to także Katedry Prawa Karnego, która od roku akademickiego 1980/1981 jest Katedrą Prawa Karnego i Kryminologii.

Warto zwrócić uwagę na ciekawy model sprawowania funkcji kierownika Katedry Prawa Karnego i Kryminologii, który przy obopólnej zgodzie prof. dr hab. Oktawii Górniok i prof. dr hab. Leona Tyszkiewicza (pełne nazwisko: Chełmicki-Tyszkiewicz) oraz akceptacji Rady Wydziału Prawa i Administracji był (z pominięciem drobnych szczegółów co do dat) realizowany do roku 1995. Istota tego modelu polegała na tym, że Pani Profesor i Pan Profesor sprawowali funkcje kierownicze zamiennie co trzy lata. W ocenie wielu pracowników Katedry, a także osób spoza Katedry, miało to istotne znaczenie dla kształtowania dobrej atmosfery w zespole pracowników Katedry.

Od roku 2005 dr. hab. Teresa Dukiet-Nagórska pełniła obowiązki kuratora Katedry, a od roku 2006 do końca roku akademickiego 2016/2017 była kierownikiem Katedry (od roku 2012 z tytułem profesora). Jej następczynią jest prof. UŚ dr hab. Olga Sitarz, która sprawuje tę funkcję od początku roku akademickiego 2017/2018.

Początkowo siedziba Katedry mieściła się w jednym pokoju na parterze (po lewej stronie) obecnego budynku rektoratu. Dosyć szybko, bo niedługo po powstaniu Uniwersytetu Śląskiego (mniej więcej po roku), Katedra została przeniesiona do budynku przy ul. Bankowej 8, w którym początkowo mieściła się w dwóch pokojach na pierwszym piętrze, a po jakimś czasie w trzech pokojach na drugim piętrze. Od roku 2003 mieści się w nowo wybudowanej siedzibie Wydziału Prawa i Administracji położonej także przy ulicy Bankowej pod numerem 11b. Cztery pokoje (w tym jeden dzielony z doktorantami z Katedry Postępowania Karnego) oraz mała salka seminaryjna usytuowane są na trzecim piętrze.

Pracownicy Katedry, dydaktyka

Od początku istnienia Katedry podstawowym obszarem dydaktyki była problematyka materialnego prawa karnego. Wykłady z tego przedmiotu na II roku studiów prawniczych prowadził doc. dr hab. Jerzy Bafia, a ćwiczenia dwójka asystentów, absolwentów Wydziału Prawa UJ: mgr Stanisław Strycharz, zatrudniony od 16 sierpnia 1967 r., oraz mgr Michał Kalitowski, zatrudniony od 1 października 1967 r.

W drugim roku istnienia Katedry zajęcia w zakresie problematyki prawa karnego przybrały także postać seminariów magisterskich prowadzonych przez doc. dr. hab. Jerzego Bafię dla studentów III roku. Już w tym okresie zaczęła się pojawiać, choć początkowo w niewielkim zakresie, problematyka kryminologiczna, przede wszystkim na wykładach i seminariach.

Po zakończeniu pracy na Wydziale przez Jerzego Bafię (formalnie 30 grudnia 1970 r., a w rzeczywistości w połowie listopada 1970 r.) wykłady z prawa karnego objął doc. (od roku 1981 prof. nadzwyczajny) dr hab. Leon Tyszkiewicz, który prowadził je prawie do końca swojego zatrudnienia w Katedrze. Sporadycznie, przykładowo z powodu wyjazdów zagranicznych, był w tym wspomagany przez innych pracowników Katedry, w szczególności przez prof. dr hab. Oktawię Górniok, a w późniejszym okresie także przez dr. Leszka Wilka.

Mimo że wiodącym obszarem dydaktyki nadal było materialne prawo karne, to warto wspomnieć kilkuletni okres prowadzenia przez pracowników Katedry zajęć z logiki. Już z końcem roku akademickiego 1967/1968 okazało się, że niezbędne jest prowadzenie przez obu asystentów zajęć z tego przedmiotu. Było to konsekwencją dążenia władz Uniwersytetu do jak najszybszego uzyskania takiego stanu, że zajęcia prowadzić będą pracownicy, dla których Uniwersytet jest pierwszym miejscem pracy. Zarówno mgr, a od 1969 r. dr Stanisław Strycharz, jak i mgr Michał Kalitowski mogli się podjąć realizacji tego zadania, gdyż w trakcie pracy na Wydziale Prawa UJ byli także przygotowani do prowadzenia ćwiczeń z logiki. Wraz z rozpoczęciem pracy w Katedrze ćwiczenia z logiki prowadzili również mgr Teresa Dukiet oraz mgr Marek J. Lubelski. Natomiast wykłady z logiki prowadzili: najpierw dr Maciej Zieliński z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a następnie matematyk z Uniwersytetu Śląskiego doc. dr hab. Witold Pogorzelski. Po kilku latach prowadzenie zajęć z logiki przejęli pracownicy Katedry Kryminalistyki.

Ten „epizod” dydaktyczny nie miał wpływu na to, że nadal głównym przedmiotem dydaktyki i zainteresowań naukowych pracowników Katedry pozostawało materialne prawo karne. Było to uzasadnione przede wszystkim profilem merytorycznym Katedry, lecz także zaawansowanymi pracami legislacyjnymi w zakresie prawa karnego (także procesowego). Efektem finalnym

było uchwalenie 19 kwietnia 1969 r. kodeksu karnego, który wszedł w życie 1 stycznia 1970 r., zastępując kodeks karny z 1932 r. Natomiast uchwalony 20 maja 1971 r. kodeks wykroczeń wszedł w życie z dniem 1 stycznia 1972 r.

Ta ważna zmiana przyczyniła się także do nawiązania przez pracowników Katedry (w zasadzie Zakładu, niemniej jednak używane będzie konsekwentnie określenie Katedra) bliższych kontaktów z praktyką, co będzie przedmiotem odrębnej części opracowania.

Mniej więcej w tym samym czasie wzrosła liczba pracowników Katedry z trzech do pięciu, w tym dwoje docentów i trzech asystentów. Zainteresowania naukowe i dydaktyczne obojga samodzielnych (według ówczesnego nazewnictwa docenci oraz profesorowie) obejmowały także kryminologię (głównie Leon Tyszkiewicz, ale także pozostali pracownicy Katedry) oraz zagadnienia części szczególnej kodeksu karnego (głównie Oktawia Górniok, a zwłaszcza w zakresie prawa karnego gospodarczego). Jednocześnie zwiększył się merytoryczny obszar prowadzonych zajęć, co wynikało wprost ze wzbogacenia oferty programowej (pełny tok czteroletnich studiów prawniczych oraz studia w zakresie administracji).

W roku akademickim 1971/1972 do zespołu Katedry dołączył mgr Andrzej Mucha (po zmianie nazwiska: Małachowski) i w tym składzie zespół pracowników Katedry do roku akademickiego 1977/1978 w zasadzie był ustabilizowany, co jednak nie oznacza, że prowadzenie zajęć dydaktycznych nie stwarzało jakichkolwiek problemów. W rzeczywistości według obiektywnej i opartej na danych statystycznych opinii, był to jeden z najtrudniejszych okresów pracy dydaktycznej.

Po pierwsze, zwiększane były limity przyjęć na studia, rozbudowywano programy studiów, po drugie Wydział dysponował zaledwie dwoma w miarę dużymi salami wykładowymi (140 i 200 miejsc — ta druga w budynku na Bankowej 14, od roku 1992 nosząca nazwę auli im. prof. Waleriana Pańki) i niewielką ilością sal ćwiczeniowych (mniej niż 10). Stąd też ułożenie planu zajęć było nie lada łamigłówką, co jedno z autorów tego opracowania może osobiście potwierdzić, gdyż przez co najmniej 10 lat układał harmonogramy zajęć dla studentów studiów stacjonarnych (wówczas nazywanych dziennymi), a także pomagał w ich tworzeniu dla studiów niestacjonarnych (wówczas zaocznych). Ówczesne dobre stosunki pomiędzy władzami WPiA a władzami innych najbliższych wydziałów (Wydziału Fizyki, Matematyki i Chemii, a także Wydziału Nauk Społecznych) umożliwiały wykorzystywanie wolnych sal w budynkach tych wydziałów. Znacznie łatwiej, chociaż nie bez problemów, przebiegało układanie harmonogramu zajęć dla studiów niestacjonarnych, gdyż studia tego typu były prowadzone na wspomnianych wydziałach w niewielkim wymiarze i dostęp do sal w sobotę i w niedzielę był znacznie łatwiejszy niż w pozostałe dni tygodnia.

Trzecim i równie ważnym utrudnieniem właściwego zaplanowania dydaktyki było to, że w tym czasie troje magistrów intensywnie pisało prace doktor-

skie i przygotowywało się do egzaminów i obron, co też w pewnym stopniu ograniczało ich czas. Wszyscy oni uzyskali stopień doktora nauk prawnych (Michał Kalitowski — w 1975 r., Teresa Dukiet-Nagórska — w 1977 r., Marek J. Lubelski — w 1978 r.) i mogli kolejno „odciążać” docentów, przejmując prowadzenie części zajęć (niektóre wykłady i seminaria), przede wszystkim na kierunku administracja (szczególnie na studiach zaocznych). Jednakże mimo tych „udogodnień” dyskomfort w zakresie prowadzenia dydaktyki zmniejszył się minimalnie, gdyż „główne” zajęcia dydaktyczne (wykłady, seminaria, podstawowe wykłady do wyboru mogli prowadzić wyłącznie samodzielni pracownicy naukowcy, czyli co najmniej docenci).

Przykładem skali trudności może być także to, że w zasadzie wszyscy pracownicy dydaktyczni prowadzili zajęcia ze znaczącym przekroczeniem pensum — co zresztą nie dotyczyło tylko omawianego dziesięciolecia, lecz także następnego, co więcej, i do dzisiaj ma to miejsce, choć już nie w tak znacznym stopniu. Jako ciekawostkę można przytoczyć fakt, że w pewnym okresie obciążenie dydaktyczne adiunkta wyniosło ponad 900 godzin dydaktycznych, na szczęście tylko jednego adiunkta i tylko w jednym roku akademickim. Jednocześnie trzeba wyraźnie podkreślić, odnosząc to do wszystkich pracowników Wydziału, że mimo tych trudności obowiązki dydaktyczne były rzetelnie wykonywane.

W roku akademickim 1978/1979 — zespół pracowników Katedry powiększył się (w 1978 r.) o mgr Aleksandrę Zawadzką (Zawadzka-Kubica), a następnie (w 1979 r.) o mgr Ewę Wilk (na Wydziale do roku 1990, jednakże w większej części okresu zatrudnienia pracowała w Katedrze Prawa Gospodarczego). Pod koniec omawianego okresu w Katedrze było zatrudnionych 7 osób: dwoje docentów, trzech adiunktów i dwoje asystentów. Wydawało się, że jest to stan optymalny jako wyjściowy dla dalszego rozwoju i w najbliższych latach będzie można bez większych problemów prowadzić pracę dydaktyczną i naukową.

Rzeczywistość okazała się całkowicie inna. Zmiany, które zapoczątkowane zostały w lecie 1980 r., dawały nadzieję na przyspieszenie właściwych procesów rozwojowych w różnych dziedzinach życia społecznego, więc także w nauce i edukacji, również na poziomie uczelni wyższych. Wprowadzenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. przede wszystkim zniweczyło istniejące możliwości rozwojowe i zdeorganizowało wszelkie działanie, oczywiście nie tylko, uczelni wyższych.

Wielotygodniowa przerwa w roku akademickim 1981/1982, nadrabianie powstałych zaległości, w rzeczywistości skrócenie semestru letniego, a przede wszystkim ogólna zła atmosfera w wielu aspektach życia społecznego sprawiły, że przez kilka lat, mimo ogromu starań, w szkolnictwie wyższym zaledwie można było podtrzymywać to, co już wcześniej zostało stworzone, przy jednoczesnym braku możliwości rozwoju. Oczywiście prowadzone były zajęcia dydaktyczne, badania naukowe, brano udział w konferencjach, jednakże znacznie

rzadszych niż poprzednio. Dotyczyło to także zjazdów katedr prawa karnego, które we wcześniejszym okresie odbywały się w miarę regularnie, stanowiąc jakby „kamienie milowe” rozwoju nauki prawa karnego, a po roku 1981 przez długi czas w ogóle nie były organizowane. Wyraźnym symptomem takiego stanu rzeczy było także to, że dopiero po ośmiu latach od ostatniego angażu przyjęto do pracy kolejnego pracownika — mgr. Borysa Madeję (1 marca 1987 r.) i to dopiero wówczas, gdy w Katedrze zwolnił się etat po zakończeniu pracy przez mgr Aleksandrę Zawadzką-Kubicę.

W latach akademickich 1987/1988 i 1988/1989 istotnie zwiększyły się możliwości dydaktyczne Katedry, a jednocześnie nastąpiło wsparcie prof. (od roku 1980 prof. nadzwyczajny, a od 1989 r. prof. zwyczajny) dr hab. Oktawii Górniok oraz prof. (od roku 1981 prof. nadzwyczajny, a z końcem lat dziewięćdziesiątych — profesor) dr hab. Leona Tyszkiewicza w ich dotychczasowej działalności zarówno naukowej, jak i dydaktycznej. Był to efekt uzyskania tytułów naukowych doktora habilitowanego przez dr Teresę Dukiet-Nagórką (praca: *Tak zwane przestępstwa zbiorowe w polskim prawie karnym* — nagroda specjalna Ministra Sprawiedliwości w konkursie „Państwa i Prawa”) w roku 1988, oraz przez Marka J. Lubelskiego (praca *Odpowiedzialność karna młodocianych. Studium nad kryteriami karania*) w roku 1989 i zatrudnienie obu osób na stanowiskach docenta. W konsekwencji umożliwiło to obojgu docentom prowadzenie zajęć przewidzianych dla samodzielnych pracowników naukowych (wykłady kursowe, seminaria, promotorstwo w przewodach doktorskich), co znacznie wzmocniło potencjał dydaktyczny Katedry, także ze względu na zainteresowania naukowe obojga docentów.

Również zatrudnienie mgr. Leszka Wilka w roku 1988 (od roku 2007 dr habilitowany, a od 2014 r. — prof. zwyczajny), mgr Bogumiły Kokot w roku 1991 oraz mgr Olgi Sitarz (obecnie prof. UŚ dr hab. i kierownik Katedry Prawa Karnego) w roku 1992, jako asystenta i asystentek, miało istotne znaczenie dla możliwości dydaktycznych Katedry, a to dlatego, że po awansie Teresy Dukiet-Nagórkowej oraz Marka J. Lubelskiego na stanowiska docentów do prowadzenia ćwiczeń pozostali jedynie: asystent mgr Borysław Madeja oraz adiunkt dr Michał Kalitowski.

Były jeszcze inne powody, dla których potencjał dydaktyczny Katedry miał bardzo istotne znaczenie. Otóż po liberalizacji zasad przyjmowania na studia niestacjonarne (przede wszystkim usunięcie wymogu przedłożenia skierowania na studia z zakładu pracy) można było spodziewać się większej liczby chętnych do podjęcia takich studiów na kierunku prawo. Odzywały się także głosy, iż należy wznowić przyjmowanie studentów na kierunek administracja zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, ze względu na widoczną potrzebę kształcenia na poziomie studiów wyższych. Przewidywania te okazały się trafne bardzo szybko. Zaoczne studia administracji rozpoczęły się w roku 1991/1992 od semestru letniego, czyli od połowy lutego. Ponieważ nabór był

ograniczony, zgłosiło się nieco ponad 30 osób. Przy następnych bardzo licznych naborach, najwyższa liczba zapisujących się na studia, w jednym z kolejnych lat akademickich zbliżyła się do 700. Natomiast na zaoczne studia prawnicze na Wydziale Prawa i Administracji w pierwszym roku „wolnego” naboru, czyli w roku akademickim 1992/1993, zgłosiło się blisko 2400 osób. Na I roku studiów odbywały się wyłącznie wykłady (w czterech grupach), co w znacznym stopniu obciążało profesorów i doktorów habilitowanych, ale w wyjątkowych przypadkach także adiunktów. Ten problem nie dotyczył w roku akademickim 1992/1993 Katedry Prawa Karnego (z jednym wyjątkiem), gdyż wykłady i ćwiczenia z prawa karnego przewidziane były w programie studiów na II roku. Okazało się, że na II rok studiów zapisało się blisko 800 studentów. Bez odpowiedniej liczby prowadzących zajęcia, i, co oczywiste, właściwej organizacji zajęć, wywiązanie się ze zobowiązań podjętych wobec studentów nie byłoby możliwe.

W następnych latach liczba chętnych na rozpoczęcie studiów niestacjonarnych sukcesywnie się obniżała, z tym że na studiach prawniczych relatywnie szybciej. Niemniej jednak należy zdecydowanie stwierdzić, że pracownicy Katedry Prawa Karnego i Kryminologii, oczywiście także z pozostałych katedr Wydziału, w tym trudnym okresie doskonale „zdali egzamin” ze sprawności i rzetelności dydaktycznej. Bardzo pozytywna ocena dotyczy także tych pracowników Wydziału, i to różnych szczebli, którzy to przedsięwzięcie projektowali, organizowali bądź pomagali w jego realizacji. Wśród nich byli także pracownicy Katedry Prawa Karnego i Kryminologii.

W końcowych latach XX w. oraz minionych latach XXI w. nastąpiły w Katedrze zmiany, które w dużym stopniu wyznaczają aktualne funkcjonowanie Katedry i zapewne będą wyznaczać zakres jej działań w latach przyszłych. Przede wszystkim chodzi o istotne zmiany kadrowe, które miały znaczący wpływ także na realizację zadań dydaktycznych. Są one poniżej przedstawione w sekwencji czasowej.

Od początku roku akademickiego 1997/1998 został zatrudniony wybitny kryminolog dr hab. Krzysztof Krajewski. Przez cały okres pracy w Katedrze kontynuował pracę na WPiA UJ, co jednak nie zmniejszało zaangażowania w pracę dydaktyczną na WPiA UŚ. Dziesięcioletni okres pracy prof. Krzysztofa Krajewskiego w Katedrze wspomógł trwającą od wielu lat działalność dydaktyczną prof. dr. hab. Leona Tyszkiewicza, a w dużym stopniu był jej kontynuacją. Miało to szczególne znaczenie w czasie, gdy prof. Leon Tyszkiewicz z wolna ograniczał swoją aktywność dydaktyczną, szczególnie w okresie jego kilkuletniej (1990—1998) pracy w charakterze sędziego Sądu Apelacyjnego w Katowicach. Wykłady, a także seminaria prof. Krzysztofa Krajewskiego wśród studentów cieszyły się dużym zainteresowaniem.

Nie bez znaczenia była też pewna nowinka dydaktyczna, a mianowicie testy stosowane przez profesora w trakcie egzaminów, o wiele lepiej sprawdzają-

ce wiedzę zdającego egzamin niż powszechnie stosowane testy jednokrotnego wyboru, jak na przykład: więcej pytań, różne ich warianty, pytania „krzyżujące się”, zróżnicowane sposoby formułowania właściwej odpowiedzi (wskazanie właściwej, wskazanie niewłaściwej, uzupełnienie wypowiedzi itp.). Pracę w Katedrze zakończył z dniem 30 września 2007 r.

Mgr Małgorzata Bryła (aktualnie: Marciniak) w końcowym okresie odbywania studiów doktoranckich była zatrudniona w Katedrze w wymiarze ½ etatu na stanowisku asystentki (do roku akademickiego 2001/2002). Natomiast w roku akademickim 2001/2002 także na stanowisku asystentki pracowała mgr Sonia Słabicka (aktualnie: Dwornicka). Ostatecznie obie Panie zdecydowały się na pracę w wymiarze sprawiedliwości, z tym jednak, że dr (od 2003 r.) Małgorzata Marciniak także kontynuuje pracę naukową na Uniwersytecie Opolskim.

Poczynając od roku akademickiego 2003/2004, zatrudniono w Katedrze osoby, które wraz z prof. dr hab. Teresą Dukiet-Nagórką oraz prof. UŚ dr hab. Olgą Sitarz tworzą aktualny zespół jej pracowników. W kolejności chronologicznej są to: od roku akademickiego 2003/2004 mgr (obecnie dr) Piotr Zawiejski, od roku akademickiego 2009/2010 mgr (obecnie dr) Dominika Lorek (po mężu Bek), od roku akademickiego 2012/2013 mgr (obecnie dr) Anna Jaworska-Wieloch, i od roku akademickiego 2014/2015 mgr Jakub Hanc.

Poza wymienionymi osobami, które są nadal pracownikami Katedry, od roku akademickiego 2003/2004 do roku akademickiego 2016/2017 pracowało w Katedrze i prowadziło zajęcia dydaktyczne 8 osób (w różnych okresach zatrudnienia). Najdłużej z nich była zatrudniona mgr Anna Sołtysiak-Blachnik (rok akademicki 2003/2004—2011/2012), która ukończyła nie tylko studia prawnicze, ale także psychologiczne. Wiedza w tym zakresie ma istotne znaczenie przy niektórych kluczowych instytucjach prawa karnego oraz kryminologii. Dlatego też mgr Anna Sołtysiak-Blachnik, prowadząc zajęcia, miała możliwość przedstawiania problematyki prawa karnego także w aspekcie psychologicznym.

Bardzo przydatnym dla pracowników Katedry, a szczególnie dla studentów, było zatrudnienie w Katedrze dwóch osób: Jagny Rumińskiej (2005/2006—2006/2007) oraz Sebastiana Kosmowskiego (2007/2008—2010/2011), którzy jednocześnie byli sędziami Sądu Rejonowego (Wydział Karny). Możliwość spotkania na zajęciach z prawa karnego osób, które na co dzień stosują prawo karne w praktyce, jest dla studentów niewątpliwie bardzo pociągająca, a co ważniejsze, wzbogaca tematykę zajęć. Także w trakcie zebrań naukowych pracowników Katedry istniała możliwość skonfrontowania wiedzy teoretycznej z granicami jej praktycznego zastosowania. Jednak ostatecznie Pani Jagna Rumińska i Pan Sebastian Kosmowski postanowili skoncentrować się na pracy w wymiarze sprawiedliwości. Niemniej jednak systematycznie biorą udział w zebraniach Katedry oraz spotkaniach ze studentami poświęconych zagadnieniom związanym z prawem karnym.

Natomiast w latach akademickich 2007/2008—2008/2009 jeden etat asystencki podzielony został pomiędzy czwórkę magistrów, absolwentów WPiA: Katarzynę Lis, Magdalenę Niemiec, Pawła Stokowackiego oraz Małgorzatę Tokarską (po ¼ etatu). Zgodnie z zamierzeniem prof. Teresy Dukiet-Nagórskiej był to swoisty konkurs, który miał doprowadzić do wyłonienia z czwórki kandydatów tę osobę, która wykazała się największą przydatnością do pracy naukowej i dydaktycznej. Po upływie dwóch lat okazało się, że właściwie obu koleżankom i obu kolegom bliższa jest praca w różnych zawodach prawniczych i mimo złożenia przez prof. T. Dukiet-Nagórską stosownej propozycji zatrudnienia żadna z tych osób nie podjęła dalszej pracy w Katedrze. W roku akademickim 2016/2017 w Katedrze pracował mgr Michał Zielezny, absolwent WPiA UŚ.

Były także pożegnania, choć różnego rodzaju. Powodem bardzo smutnego rozstania była śmierć prof. dr hab. Oktawii Górniok w roku 2007, tym bardziej że jej zasługi dla nauki prawa karnego (nie tylko w Polsce) są ogromne. Pani Profesor była bardzo zaangażowana w funkcjonowanie Katedry, w tym także w dydaktykę. Zaledwie kilka miesięcy przed śmiercią serią wykładów z prawa karnego kończyła zajęcia roku akademickiego 2005/2006. Ponadto Pani Profesor była powszechnie lubiana, ceniona za pogodę ducha, serdeczność okazywaną wszystkim, a pracownikom Katedry w szczególności.

Z końcem roku akademickiego 2002/2003 odszedł z Katedry doc. dr hab. Marek J. Lubelski, kończąc w ten sposób ponad trzydziestodwuletni okres pracy w Katedrze. Dał się poznać jako rzetelny dydaktyk i pracownik naukowy, czego dowodem są publikacje naukowe oraz terminowość uzyskania stopni naukowych: doktora i doktora habilitowanego.

Pięć lat później, z końcem roku akademickiego 2007/2008, po 38 latach zatrudnienia w Katedrze swoją etatową pracę zakończył prof. dr hab. Leon Tyszkiewicz. Jego zasługi nie tylko dla Katedry, lecz również dla WPiA UŚ i dla nauki polskiej (przede wszystkim w zakresie prawa karnego i kryminologii) oraz środowiska akademickiego Śląska są nie do przecenienia. Warto podkreślić, że po zakończeniu pracy etatowej Pan Profesor przez kilka lat wspomagał Katedrę w jej działalności dydaktycznej (pracując na umowę-zlecenie) oraz naukowej i wydawniczej (na przykład współautorstwo przy pięciu kolejnych wydaniach podręcznika *Prawo karne* pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej).

Praca dr. Michała Kalitowskiego w Katedrze zakończyła się 30 września 2013 r. po 46 latach zatrudnienia etatowego. Jednakże nie oznaczało to całkowitego zerwania współpracy, gdyż przez następne lata akademickie aż do roku bieżącego dr Michał Kalitowski prowadził, na podstawie umowy-zlecenia, ćwiczenia z prawa karnego na kierunku prawo (do roku akademickiego 2016/2017), a także wykłady i ćwiczenia z socjologii oraz wykłady z socjologii organizacji na kierunku administracja (do roku akademickiego 2017/2018).

Z dniem 30 września 2014 r. pracę w Katedrze zakończył prof. dr hab. Leszek Wilk, który dał się poznać jako rzetelny pracownik naukowy współpra-

cujący — jak to sam określił — „naukowo nie tyle z instytucjami, ile raczej z konkretnymi uczonymi”.

Tak jak to było od początku istnienia Katedry, tak nadal podstawowym przedmiotem prowadzonym przez jej pracowników są wykłady i ćwiczenia z prawa karnego. Nauczanie szeroko ujmowanej karnistyki realizowane jest także w innych formach dydaktyki: seminariach, wykładach monograficznych, konwersatoriach. Przykładowo wymienić można: kryminologię, prawo wykroczeń, prawo karne wykonawcze, prawo karne skarbowe, karnoprawną ochronę: instytucji państwowych i samorządowych, prawa karnego w biznesie, odpowiedzialności karnej przedsiębiorcy, patologii społecznych i prawnokarnej ochrony bezpieczeństwa, postępowanie w sprawach nieletnich (ze względu na specyfikę odpowiedzialności nieletnich naruszających normy prawa karnego), a także, w zasadzie poza zakresem prawa karnego, socjologia oraz socjologia organizacji.

Pracownicy Katedry oferują ponadto autorskie zajęcia dodatkowe, których celem jest zainteresowanie studentów wybranymi obszarami prawa karnego: karnoprawna odpowiedzialność lekarza, prawo karne wobec dziecka jako ofiary i jako sprawcy, prawo karne wobec współczesnych problemów etycznych, odpowiedzialność członków organów spółek prawa handlowego, karnoprawna ochrona obrotu gospodarczego, kulturowe konteksty prawa karnego oraz przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej w prawie karnym materialnym.

Wyraźnie widoczne rozszerzenie w ofercie dydaktycznej przedstawianej studentom z zakresu problematyki prawa karnego, a także dziedzin wiedzy z nim związanych, następowało sukcesywnie już po kilku latach istnienia Katedry (przykładowo kryminologia, patologia społeczna, prawo karne gospodarcze, prawo wykroczeń), jednakże w ostatnich latach proces ten znacznie przybrał na sile. Przyczyny tego są różnorakie: rozszerzenie obszarów badawczych przez pracowników Katedry, utworzenie na WPiA nowych kierunków studiów (bezpieczeństwo publiczne, przedsiębiorczość), w zakresie których problematyka karnistyczna ma znaczenie, i wreszcie przemiany społeczne, efektem których jest rozszerzanie obszarów, w których prawo karne znajduje zastosowanie.

Bardzo ważną zmianą w obszarze dydaktyki była zmiana sposobu przeprowadzania egzaminu z prawa karnego, która nastąpiła po objęciu kierownictwa Katedry przez prof. dr hab. Teresę Dukiet-Nagórką. Otóż w miejsce wcześniejszych egzaminów ustnych (w okresie początkowym funkcjonowania Katedry) i pisemnych (pisemne omówienie trzech wskazanych zagadnień z zakresu prawa karnego) wprowadzony został egzamin, którego istota polega na rozwiązywaniu pięciu kazusów (każdy z czterema wariantami odpowiedzi — jeden właściwy), przygotowanych przez zespół pracowników Katedry. Pozwala to na znacznie lepsze poznanie stopnia przygotowania zdającego egzamin, gdyż wybór właściwego wariantu rozwiązywania wskazuje nie tylko na posiadanie wiedzy,

lecz także, co bardzo ważne, na umiejętność jej wykorzystania. A w przyszłej pracy prawnika (zresztą nie tylko) element ten jest nie do przecenienia.

Wszystkie osoby zatrudnione w Katedrze starają się aktywnie współuczestniczyć w procesie nauczania studentów, zwłaszcza w poszerzaniu ich wiedzy z zakresu prawa karnego i innych przedmiotów, które na różnych kierunkach studiów i na różnych etapach studiowania należą do zadań dydaktycznych pracowników Katedry. W tym celu pracownicy, poza zajęciami przewidzianymi w programie, oferują dodatkowe dyżury i konsultacje, a także organizują nieobowiązkowe seminaria, na których studenci uczą się rozwiązywania kasusów (wyraźny związek z typem egzaminu). Przy każdej okazji starają się jak najlepiej przetestować poziom wiedzy studentów niezbędnej do zaliczenia różnych typów zajęć i zdania egzaminu, a przede wszystkim zdobycia odpowiedniej wiedzy prawniczej.

Warto podkreślić także to, że część pracowników Katedry podejmowała zatrudnienie w innych szkołach wyższych aniżeli Uniwersytet Śląski, co niewątpliwie sprzyja nie tylko poszerzaniu kontaktów naukowych, lecz także poznawaniu nowych metod dydaktycznych. I tak, prof. Leon Tyszkiewicz wykładał w Zakładzie Nauk Prawnych i Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wydziału Humanistyczno-Społecznego Wyższej Szkoły Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach oraz w Wyższej Szkole Finansów i Prawa w Bielsku-Białej, prof. Teresa Dukiet-Nagórska w Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu, prof. Olga Sitarz w Instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji na Wydziale Sosnowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego, dr hab. (od 2002 profesor nadzwyczajny Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie) Marek J. Lubelski w tejże Akademii, a prof. Leszek Wilk i dr Michał Kalitowski w Wyższej Szkole Administracji w Bielsku-Białej.

W każdym procesie nauczania, oczywiście także na poziomie uniwersyteckim, ważne są źródła pozyskiwania wiedzy, a wśród nich zasadniczą rolę odgrywa podręcznik. W początkowym okresie funkcjonowania Katedry podstawowym podręcznikiem do nauki prawa karnego był bardzo popularny w Polsce podręcznik autorstwa prof. dr. hab. Witolda Świdwy z Uniwersytetu Wrocławskiego. Natomiast studenci chętni do poszerzenia wiedzy kryminologicznej, oprócz wykładu prof. dr. hab. Leona Tyszkiewicza, mogli korzystać z podręcznika, którego autorem był Leszek Lernell, karnista i kryminolog z Uniwersytetu Warszawskiego.

Pierwszym opracowaniem dydaktycznym z zakresu prawa karnego, z założenia przeznaczonym dla studentów studiów zaocznych administracji, był *Zarys prawa karnego. Notatki z wykładów dla studentów III roku ZSA* (Katowice 1979) — dr. Michała Kalitowskiego.

W 1983 r. ukazał się podręcznik do nauki kryminologii autorstwa prof. dr. hab. Leona Tyszkiewicza *Kryminologia. Zarys systemu* (Katowice

1983; drugie wydanie — Katowice 1986). Opracowanie „katedralnego” podręcznika do nauki prawa karnego było kilkakrotnie dyskutowane, jednakże intensywne prace nad przygotowaniem podręcznika zaczęły się z inicjatywy prof. dr hab. Teresy Dukiet-Nagórskiej po objęciu przez nią kierownictwa Katedry. Pierwsze wydanie podręcznika *Prawo karne, część ogólna, szczególna i wojskowa* pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej (autorzy: Teresa Dukiet-Nagórska, Stanisław Hoc, Michał Kalitowski, Olga Sitarz, Leon Tyszkiewicz, Leszek Wilk; Warszawa: Wydawnictwo „Lexis Nexis”) ukazało się w roku 2008. Wydanie drugie w roku 2010, trzecie w 2012, wydanie czwarte w roku 2014 (do zespołu autorów dołączył Piotr Zawiejski), a wydanie piąte w roku 2016 w wydawnictwie Wolters Kluwer (do zespołu autorów dołączyła Anna Jaworska-Wieloch). Jedynym autorem spoza pracowników Katedry jest prof. dr hab. Stanisław Hoc z Uniwersytetu Opolskiego.

Pomocą dydaktyczną nie do przecenienia jest opracowanie Olgi Sitarz *Kodeks karny ze schematami*, którego pierwsze wydanie ukazało się w 2010 r. i do roku 2016 miało 6 wydań odpowiednio dostosowywanych do zmieniającego się prawa karnego. Całkowicie nową formę pomocy w nauczaniu prawa karnego materialnego stanowi opublikowana w 2016 r. praca autorstwa Olgi Sitarz *Prawo karne: schematy rozwiązań: komiksy* (Warszawa: Wydawnictwo od.nowa). Jest to nowatorskie i jedyne w Polsce opracowanie, w którym kazusy są przedstawione w formie komiksów, a przedstawione problemy są rozwiązywane przez tak zwaną check-listę.

W roku 2015 Olga Sitarz opublikowała kolejne opracowanie przydatne w nauczaniu prawa karnego, a mianowicie *Materialne prawo wykroczeń. Część ogólna* (Warszawa 2015). Ponieważ dydaktyce, a także pracy naukowej służą bibliografie, wspomnieć należy o dwóch inicjatywach pracowników Katedry. Pierwszą była opracowana przez zespół autorów: Teresa Dukiet, Oktawia Górniok, Michał Kalitowski, Marek J. Lubelski, Leon Tyszkiewicz — *Polska bibliografia kryminologiczna* (T. 1, pod redakcją Leona Tyszkiewicza. Warszawa 1975). Efektem drugiej inicjatywy była publikowana w „Problemach Prawa Karnego” (wydawane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego od numeru 1 z 1975 r. do numeru 14 z 1988 z jednoroczną przerwą) *Bibliografia prawa karnego materialnego, prawa karnego procesowego, prawa karnego wykonawczego, prawa o wykroczeniach i kryminologii* obejmująca publikacje z lat 1973—1986. Zebranie pozycji bibliograficznych dotyczących prawa karnego procesowego należało do Zbigniewa Gostyńskiego (do nr 10), a pozostałych czterech — do Michała Kalitowskiego. Od numeru 12 Zbigniewa Gostyńskiego zastąpił Piotr Hofmański, który przejął także opracowanie części dotyczącej prawa wykroczeń, a pozostałe trzy fragmenty bibliografii przygotowywał nadal Michał Kalitowski.

Istotną kwestią dydaktyki jest jej powiązanie z praktyką i tak też jest w przypadku studiów prawniczych. Przekonanie o tym było wyraźnie widoczne od

początku funkcjonowania Katedry. Pierwszym tego przejawem było zachęcanie młodych pracowników naukowych do odbywania aplikacji. Kolejnym — bardzo poważne traktowanie praktyk studenckich i to nie tylko przez opiekunów praktyk wyznaczanych do pełnienia tej funkcji ze strony Wydziału, lecz także ze strony instytucji, w których studenci te praktyki odbywali. Przejawem doceniania łączenia nauczania na Wydziale z praktyką było przyjmowanie do pracy osób, które miały wcześniejsze doświadczenia z pracy w szeroko ujmowanym wymiarze sprawiedliwości (Leon Tyszkiewicz, Oktawia Górniok, Leszek Wilk, Jagna Rumińska i Sebastian Kosmowski). Niektóre osoby zatrudnione w Katedrze równoległe z pracą dydaktyczną i naukową pracowały bądź nadal pracują w wymiarze sprawiedliwości (Leon Tyszkiewicz — sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach w latach 1990—1998, Olga Sitarz — sędzia Sądu Rejonowego w Katowicach, Anna Jaworska-Wieloch — obecnie asesor sądowy), bądź w innych zawodach prawniczych (Teresa Dukiet-Nagórska, Marek J. Lubelski jako adwokaci oraz Piotr Zawiejski — radca prawny).

Jeszcze innym modelem, też w Katedrze zastosowanym, było powierzenie (na podstawie umowy-zlecenia) zajęć z zakresu prawa karnego wykonawczego sędziemu Grzegorzowi Kiepurze, który również szkolił z zakresu zmian w prawie penitencjarnym studentów udzielających porad prawnych w Studenckiej Poradni Prawa. Zasłużył się także, uczestnicząc w negocjacjach pomiędzy Uniwersytetem Śląskim a zakładami karnymi w Jastrzębiu-Zdroju oraz w Zabrzcu przy wdrażaniu projektu naukowego. Ta bardzo przydatna współpraca z sędzią Kiepurą trwała przez kilka lat.

Należy podkreślić, że działalność dydaktyczna pracowników Katedry nie ogranicza się tylko do prowadzenia zajęć określonych w programie studiów, lecz jest realizowana także w różnych formach. Przykładowo można wskazać na kilka form takiej działalności.

Na WPiA UŚ działa Studencka Poradnia Prawna z kilkoma sekcjami, w tym także z Sekcją Prawa Karnego. Każda opinia prawna przygotowana przez studenta pracującego w poradni musi być skontrolowana przez opiekuna naukowego i dopiero po akceptacji wysłana zainteresowanej stronie. Przez wiele lat funkcję opiekuna pełniła dr hab. prof. UŚ Olga Sitarz, a od roku akademickiego 2017/2018 pełni ją dr Dominika Bek.

Zainteresowania studentów z obszaru prawa karnego są również poszerzane dzięki umożliwieniu im działania w kołach naukowych. Obecnie funkcjonują dwa koła: od 2009 r. Koło Naukowe Prawa Karnego „Ultima Ratio” Uniwersytetu Śląskiego, którego opiekunem naukowym jest dr Piotr Zawiejski, a od 2015 r. Koło Naukowe Kryminologii, nad którym pieczę sprawuje prof. UŚ dr hab. Olga Sitarz.

Z inicjatywy prof. dr hab. Teresy Dukiet-Nagórskiej pracownicy Katedry Prawa Karnego i Kryminologii wraz z pracownikami Katedry Prawa Konstytucyjnego przy współudziale studentów zorganizowali jedną z Debat Oksfordz-

kich dotyczącą problematyki eutanazji. Kolejny przykład stwarzania studentom prawa możliwości „dotknięcia” stosowania prawa karnego, być może najbardziej niecodzienny — otóż z inicjatywy prof. dr hab. Teresy Dukiet-Nagórskiej pracownicy Katedry od lat współpracują z Zakładem Karnym w Lublińcu, wspólnie organizując każdego roku debaty dla skazanych i studentów na tematy corocznie zmieniane, przykładowo na temat zatrudniania osadzonych w zakładzie karnym czy naprawienia szkody wyrządzonej zachowaniem przestępczym skazanego. Spotkania te odbywają się w Zakładzie Karnym, a ogłoszenie terminu kolejnego wyjazdu powoduje prawie natychmiastowe wypełnienie listy zgłoszeń. Każdy wyjazd stanowi okazję do zwiedzenia Zakładu Karnego zapoznanie się z reżimem więziennym, zweryfikowania poglądów studentów na temat jakości poziomu życia „za kratami”, a także spędzenia czasu z osadzonymi w jednostce penitencjarnej i dostrzeżenia w nich ludzi, a nie przestępców. Interesującym następstwem tych spotkań w Lublińcu były dwie rewizyty grupy skazanych, które jako członkinie zespołu teatralnego Zakładu Karnego przedstawiły opracowane przez siebie sztuki, w tym jedną napisaną przez skazaną odbywającą karę wieloletniego pozbawienia wolności.

Zainteresowanie studentów prawem karnym bywa także podsyćane w nietypowy sposób. Z inicjatywy prof. UŚ dr hab. Olgi Sitarz 30 listopada 2017 r. odbył się spektakl teatralny, w którym studenci odgrywali przebieg procesu sądowego, a zebrana publiczność miała zadecydować, czy oskarżona popełniła zarzucane jej przestępstwo. Opiekę naukową nad przygotowaniem i realizacją spektaklu sprawował mgr Michał Grudecki, doktorant związany z Katedrą.

Funkcje pełnione na Uczelni przez pracowników Katedry

Prof. dr hab. Jerzy Bafia był dziekanem Wydziału Prawa i Administracji w okresie od 1 września 1969 do 31 grudnia 1969 r. Tak krótki okres sprawowania funkcji dziekańskiej wynikał z tego, że z początkiem grudnia 1969 r. Profesor został powołany na stanowisko Szefa Kancelarii Sejmu i stanowisko to objął. W takiej sytuacji, tym bardziej że nadal pozostawał kierownikiem Katedry i wykonywał obowiązki dydaktyczne (formalnie do 31 grudnia 1970 r.), realnie nie był w stanie wywiązywać się z obowiązków dziekańskich i zrezygnował z pełnienia funkcji dziekana.

Prof. dr hab. Oktawia Górniok w okresie od 1 października 1975 r. do 31 sierpnia 1980 r. była kierownikiem Studium Zaocznego, czyli w rzeczywistości kompleksowo kierowała funkcjonowaniem studiów zaocznych prawa,

a od 1 września 1980 r. do 31 sierpnia 1981 r. pełniła funkcję prodziekana. W następnym roku akademickim została powołana na stanowisko dziekana Wydziału Prawa i Administracji na okres od 1 września 1982 do 30 września 1983 r.

Po zakończeniu okresu instytutowej struktury wydziałów była kierownikiem Katedry, z tym że do 1995 r. pełniła te obowiązki zamiennie z prof. dr. hab. Leonem Tyszkiewiczem, a później nieprzerwanie do 2005 r. Prof. dr hab. Leon Tyszkiewicz był w okresie od 1 października 1978 do 31 sierpnia 1981 r. kierownikiem Studium Administracji oraz Zawodowych Studiów Administracyjnych. Pełnienie tej funkcji w rzeczywistości oznaczało pełną odpowiedzialność za właściwe funkcjonowanie zaocznych studiów administracyjnych. Od 1 września 1981 do 1 października 1982 r. był Prodziekanem Wydziału do spraw Dydaktycznych.

Po zakończeniu pracy przez Jerzego Bafię prof. dr hab. Leon Tyszkiewicz był kierownikiem Katedry. W latach następnych na zmianę z prof. dr hab. Oktawią Górniok pełnił funkcję kierownika Katedry.

Dr Michał Kalitowski w okresie od 1 listopada 1985 do 31 sierpnia 1990 r. (okres dwóch kadencji władz dziekańskich) był kierownikiem Studium Stacjonarnego, współpracując w tym zakresie z ówczesnymi prodziekanami Wydziału Prawa i Administracji, a od 1 września 1990 do 31 sierpnia 1993 r. był kierownikiem do spraw studenckich.

W latach akademickich 2007/2008—2008/2009 oraz 2009/2010—2012/2013 pełnił funkcję Prodziekana do spraw Organizacyjnych i Finansowych. W czasie pełnienia obowiązków kierownika Studium Stacjonarnego, a następnie prodziekana reprezentował Wydział w odpowiednich komisjach uczelnianych (najpierw do spraw dydaktyki, a następnie do spraw finansów). Ponadto w początkowych latach funkcjonowania UŚ był Pełnomocnikiem Rektora do spraw Praktyk Robotniczych Studentów, a także (przez jedną kadencję) Rzecznikiem Dyscyplinarnym do spraw Studentów.

Prof. dr hab. Teresa Dukiet-Nagórska była Prodziekanem do spraw Studiów Zaocznych kierunku prawo w latach akademickich 2009/2010—2012/2013. W roku 2005 była kuratorem Katedry, natomiast od roku 2006 do końca roku akademickiego 2016/2017 pełniła funkcję jej kierownika. Przez wiele lat była członkiem Komisji Dyscyplinarnej do spraw Pracowników Naukowych, obecnie jest jej wiceprzewodniczącą.

Prof. UŚ dr hab. Olga Sitarz aktualnie pełni funkcję Rzecznika Dyscyplinarnego do spraw Studentów. Od początku roku akademickiego 2017/2018 jest kierownikiem Katedry Prawa Karnego i Kryminologii.

Praca naukowa

Pierwszym animatorem działalności naukowej w Katedrze był, już doświadczony w pracy naukowej, jej pierwszy kierownik — doc. dr hab. Jerzy Bafia. Było to zrozumiałe i naturalne w sytuacji, gdy dwóch pozostałych pracowników Katedry o pracy naukowej miało dosyć mgliste wyobrażenie. Już w czasie pierwszego spotkania dr. hab. Jerzego Bafia z mgr. Stanisławem Strycharzem oraz mgr. Michałem Kalitowskim, oprócz omawiania spraw dydaktycznych, poruszona została przez kierownika Katedry kwestia pracy naukowej, w szczególności asystentów. Stanisław Strycharz został zobowiązany do szybkiego ukończenia pracy doktorskiej, a Michał Kalitowski do przygotowania artykułu na temat kary łącznej, która była przedmiotem jego pracy magisterskiej.

Bardzo poważnie zostały potraktowane przez Jerzego Bafię zebrania naukowe, w których poza pracownikami Katedry mogli uczestniczyć także inni pracownicy Wydziału oraz prawnicy pracujący w różnych instytucjach, a zainteresowanie problematyką prawa karnego. Istotnie zebrania takie się odbywały, zainteresowanie bywało tak duże, że w sali czasami brakowało miejsc. Niestety brak jakichkolwiek dokumentów dotyczących tego okresu funkcjonowania Katedry nie pozwala na dokładniejszy opis. Opierając się wyłącznie na własnych wspomnieniach, można wskazać, że jednym z referentów na tych zebraniach, oprócz doc. dr. hab. Jerzego Bafia i mgr. Stanisława Strycharza, a zapewne także innych osób, był sędzia Sądu Wojewódzkiego w Katowicach mgr Andrzej Kram, którego zainteresowania w owym czasie koncentrowały się na problematyce możliwości analizowania funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości opartych na rozbudowanych danych statystycznych. Efektem tych zainteresowań sędziego Andrzeja Krama było dokończenie pisanej pracy doktorskiej, pomyślne przejście procedury obrony i uzyskanie tytułu doktora nauk prawnych.

Kolejnymi osobami, na których, poza obowiązkiem prowadzenia własnej działalności naukowej, spoczął obowiązek inicjowania i kierowania pracą naukową w Katedrze, byli: prof. dr hab. Leon Tyszkiewicz oraz prof. dr hab. Oktawia Górniok. Było to w pełni uzasadnione ich osiągnięciami naukowymi i uznaniem oraz szacunkiem, jakim cieszyli się w środowisku naukowym, i to nie tylko prawników.

Z upływem czasu i zmianami w Katedrze — koniec zatrudnienia prof. dr hab. Oktawii Górniok oraz prof. dr hab. Leona Tyszkiewicza — inicjowanie i kierowanie pracą naukową pracowników Katedry należało do kierującej Katedrą prof. dr hab. Teresy Dukiet-Nagórskiej, która kładła nacisk nie tylko na pracę indywidualną, lecz głównie na pracę zespołową. Efektów tego działania jest wiele (o niektórych poniżej), a wśród nich jeden bardzo istotny:

coraz więcej propozycji podejmowania pracy zespołowej zgłaszają pozostali pracownicy Katedry.

Zainteresowania naukowe prof. Leona Tyszkiewicza początkowo koncentrowały się na prawie karnym (praca doktorska *Współdziałanie przestępne i główne pojęcia z nim związane w polskim prawie karnym*. Poznań 1964), lecz dosyć szybko rozszerzyły się, ujmując to bardzo ogólnie, na problematykę modeli prawa karnego (praca habilitacyjna *Doktryny i ruch „obrony społecznej” we współczesnym prawie*. Poznań 1968) oraz kryminologię (*Od naturalizmu do humanizmu w kryminologii*. Katowice 1991; *Kryminogeneza w ujęciu kryminologii humanistycznej*. Katowice 1997). Z dużym oddźwiękiem w środowisku naukowym oraz wymiaru sprawiedliwości spotkała się książka *Badania osobopoznawcze w prawie karnym. Wprowadzenie w problematykę prawną i kryminologiczną* (Warszawa 1975), stając się także punktem wyjścia do badań empirycznych. Profesor Leon Tyszkiewicz jest współautorem, a także redaktorem książek: *Polska bibliografia kryminologiczna*. T. 1 (Warszawa 1978), *Wybrane zagadnienia psychologii dla prawników* (wraz z M.J. Lubelskim i J.M. Stanikiem. Warszawa 1986 — publikacja uzyskała nagrodę MNiSW), *Skuteczność środków penalnych stosowanych wobec młodzieży* (Warszawa 1992). Jest współautorem komentarzy do kodeksu karnego, podręcznika prawa karnego pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej, autorem podręcznika do nauki kryminologii (wspomniano o tym przy omawianiu dydaktyki).

Uznanie dla pracy naukowej Profesora, a także jego zasług dla Wydziału Prawa i Administracji UŚ, przybrało szczególny wyraz w czasie spotkania w 1999 r. w sali Rady Wydziału Prawa i Administracji UŚ. Było ono związane z jubileuszem urodzin Profesora oraz z wręczeniem mu księgi pamiątkowej *U progu nowych kodyfikacji karnych* (Katowice 1999), zawierającej publikacje naukowe osób, które w ten sposób chciały uhonorować jubilata.

Zaangażowanie prof. dr hab. Oktawii Górniok w pracę naukową stanowi doskonały przykład dla tych, którzy w tym rodzaju pracy zawodowej szukają możliwości osiągnięcia sukcesu. Jej dorobek to blisko 200 pozycji: 10 monografii, blisko 100 artykułów, ponad 50 przeglądów orzecznictwa i głos, współautorstwo kilku wydań komentarzy do kodeksu karnego (także redakcja niektórych), współudział w opracowaniach dydaktycznych, referaty na konferencjach, w tym zagranicznych. Zainteresowania naukowe prof. Oktawii Górniok dotyczyły przede wszystkim prawa karnego materialnego (w bardzo szerokim spektrum), prawa karnego procesowego, penitencjarnego, a także kryminologii. Mniej więcej od roku 1970 tematyka publikowanych prac naukowych zaczęła ewoluować w kierunku przestępczości gospodarczej w różnych jej aspektach wynikających z przepisów kodeksu karnego oraz ustaw szczególnych. Przykładowo można wymienić następujące monografie: *Zagarnięcie mienia społecznego* (Warszawa 1976), *Przestępstwa gospodarcze (rozdz. XXX kodeksu karnego)* (Warszawa 1981), *Przestępczość gospodarcza (postacie*

i uwarunkowania) (Katowice 1986), *Przestępczość gospodarcza i jej zwalczanie* (Warszawa 1994), *Przestępczość przedsiębiorstw i karanie jej sprawców* (Warszawa 1995), *Prawo karne gospodarcze* (Warszawa 2003; redakcja i współautorstwo) oraz *Odpowiedzialność karna menadżerów* (Toruń 2004). Natomiast wśród artykułów opublikowanych po roku 1970 blisko 60% (obliczenie szacunkowe) dotyczy właśnie szeroko rozumianej problematyki przestępczości gospodarczej analizowanej głównie na podstawie przepisów kodeksu karnego i innych ustaw, ale także przy wykorzystaniu wiedzy kryminologicznej, jak na przykład: *Wiktymologiczne problemy przestępczości gospodarczej* („Studia Kryminologiczne Kryminalistyczne i Penitencjarne” 1988, nr 19) oraz *Czynniki kryminogenne przestępczości gospodarczej w systemie rynkowym* („Problemy Prawa Karnego” 1994, T. 20). Nie może więc dziwić, że Pani Profesor była uważana za niepodważalny autorytet w tym zakresie. Znalazło to wyraz także w trakcie spotkania w 1996 r. w sali Rady Wydziału z okazji jubileuszu urodzin Pani Profesor. Przypomniano wówczas zasługi Pani Profesor dla rozwoju nauki prawa karnego, a także dla Wydziału Prawa i Administracji UŚ. Punktem kulminacyjnym spotkania było wręczenie jubilatce książki *Problemy nauk penalnych* (Katowice 1996), na treść której, poza notą biograficzną i bibliografią publikacji naukowych jubilatki, złożyły się 34 opracowania przedstawicieli różnych obszarów nauk penalnych.

Obszary badawcze wskazane przez prof. dr hab. Teresę Dukiet-Nagórską, jako istotne wyznaczniki wieloletniej pracy naukowej, to: kryminologia, dogmatyka prawa karnego oraz prawo medyczne. Potwierdzają to autorskie monografie: *Pasożytnictwo społeczne w świetle badań empirycznych* (Warszawa 1979), *Tak zwane przestępstwa zbiorowe w polskim prawie karnym* (Katowice 1987) oraz *Autonomia pacjenta a polskie prawo karne* (Warszawa—Kraków 2008). To zestawienie bardzo dobrze charakteryzuje kierunki naukowych zainteresowań Pani Profesor, co potwierdza tematyka kilkadziesiątu artykułów opublikowanych w czasopiśmie prawniczych i medycznych. Można tylko dodać, gwoli historycznej prawdy, że dogmatyka prawa karnego i kryminologii (ten drugi obszar rzadziej) pojawia się w publikacjach przez cały okres pracy naukowej prof. Teresy Dukiet-Nagórskiej, a prawa medycznego w ostatnich kilkunastu latach.

Prezentując główne nurty aktywności naukowej Pani Profesor, nie sposób pominąć tego, co jeszcze przed objęciem funkcji kierownika Katedry, stanowi jej pasję: inicjowanie, organizowanie i kierowanie pracą zespołu badawczego (w zasadzie opartego na pracownikach Katedry). Tematy tych prac badawczych, to: „Zasada proporcjonalności w prawie karnym materialnym”, „Idea prawa karnego naprawczego a realia polskiego prawa karnego”, „Odpowiedzialność dyscyplinarna”, „Kontratyp szczególnych obowiązków i uprawnień służbowych” oraz niewątpliwie ciekawy projekt badawczy realizowany w Zakładzie Karnym w Lublińcu, a mianowicie „Dogoterapia połączona w zakładzie karnym z pozyskiwaniem przez skazanych konkretnych uprawnień”.

Pierwszy z tych tematów stał się przedmiotem kilku merytorycznych zebrań pracowników Katedry i w konsekwencji tematem wiodącym konferencji naukowej zorganizowanej przez Katedrę, a także wydaniem monografii pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej *Zasada proporcjonalności w prawie karnym* (Warszawa 2010). Drugi natomiast zaowocował publikacją *The Postulates of Restorative Justice and the Continental Model of Criminal Law As Illustrated by Polish Criminal Law* pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej, Dominiki Bek, Jakuba Hanca, Anny Jaworskiej-Wieloch, Olgi Sitarz, Leszka Wilka, Piotra Zawiejskiego (Frankfurt/Main: Peter Lang, 2014), oraz *Idea sprawiedliwości naprawczej a zasady kontynentalnego prawa karnego*, pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej (Warszawa 2016). Tematyka pozostałych zespołowych prac badawczych również pojawiła się w publikacjach.

Powyższy akapit stanowi niewątpliwy dowód na to, że na sukces w pracy naukowej prof. Teresy Dukiet-Nagórskiej złożyły się nie tylko jej własne publikacje, lecz również stworzenie zespołu pracowników Katedry, którzy nie tylko mogą i chcą ze sobą pracować naukowo, ale także w tej pracy są nadzwyczaj skuteczni. Nie można mieć żadnych wątpliwości, że przy obecnym rozwoju nauki, a więc także nauki prawa, praca zespołowa ma fundamentalne znaczenie.

Zainteresowania naukowe prof. dr. hab. Leszka Wilka koncentrowały się początkowo na penologii, co ściśle było związane z przygotowywaną przez niego pracą doktorską na temat instytucji łaski generalnej. Spośród innych zagadnień prawa karnego materialnego wiele uwagi poświęcił też instytucjom stanu wyższej konieczności. Jednakże głównym kierunkiem aktywności naukowej ostatecznie stało się i jest nim nadal prawo karne skarbowe. Jako najważniejsze publikacje należy wskazać: *Zagadnienia materialnego prawa karnego* (Toruń 2004), *Szczególne cechy odpowiedzialności za przestępstwa i wykroczenia podatkowe* (Katowice 2006; rozprawa habilitacyjna), *Hazard. Studium kryminologiczne i prawne* (Warszawa 2012; monografia „profesorska”). Jest współautorem: *Komentarza do Kodeksu karnego skarbowego* (Warszawa 2007; trzy wydania); *Komentarza do kodeksu karnego* pod redakcją Mariana Filara (Warszawa 2008; pięć wydań); *Komentarza do Kodeksu karnego* pod redakcją M. Królikowskiego i R. Zawłockiego T. 2. (Warszawa 2013); tomu 6 „Systemu Prawa Karnego” pod redakcją M. Melezini (Warszawa 2010; dwa wydania). Jest także współautorem podręcznika *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa* pod redakcją T. Dukiet-Nagórskiej (pięć wydań) oraz podręczników *Prawo karne skarbowe* (Warszawa 2009) i *Prawo i proces karny skarbowy* (Warszawa 2015).

Prof. dr. hab. Krzysztof Krajewski przez cały okres zatrudnienia w Katedrze intensywnie pracował naukowo, korzystając także z możliwości odbywania staży zagranicznych, a efekty swojej pracy przedstawiał w publikacjach polskich i zagranicznych: *Przemoc w doświadczeniach życiowych młodzie-*

ży (w: *Przestępczość i zachowania dewiacyjne dzieci i młodzieży w Krakowie*. Red. A. Gaberle. Kraków 2001, s. 111—193), *Sens i bezsens prohibicji. Prawo karne wobec narkotyków i narkomanii* (Kraków 2001), *Drugs, Markets and Criminal Justice in Poland* (“Crime Law & Social Charge” 2003, Vol. 40, No. 2—3, s. 73—293), *Crime and Justice in Poland* (“European Journal of Criminology” 2004, Vol. 1, No. 3, s. 377—407). Jest także współautorem (z J. Błachut i A. Gaberle) tomu: *Kryminologia* (Gdańsk 1999).

Prof. Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego dr hab. Marek J. Lubelski w czasie pracy naukowej w Katedrze skupiał się przede wszystkim na problematyce prawa karnego materialnego oraz kryminologii. W jego publikacjach pojawiała się problematyka psychologiczna, co niewątpliwie miało związek z uzyskaniem w roku 1976 na Wydziale Psychologii UŚ stopnia doktora psychologii.

Ważniejsze prace opublikowane w okresie zatrudnienia w Katedrze, wskazane przez autora spośród około 80 publikacji, to: *Polska bibliografia kryminologiczna* (T. 1. Red. L. Tyszkiewicz. Warszawa 1978), *Droga do przestępstwa* (Warszawa 1985), *Wybrane zagadnienia psychologii dla prawników* (Red. Leon Tyszkiewicz; współautorstwo. Warszawa 1986; nagroda MNiSW), *Odpowiedzialność karna młodocianych. Studium nad kryteriami karania* (Katowice 1988; praca habilitacyjna), *Skuteczność środków penalnych stosowanych wobec młodzieży* (Warszawa 1992; współautorstwo).

Prof. UŚ dr hab. Olga Sitarz w pracy naukowej koncentruje się przede wszystkim na szeroko ujmowanym prawie karnym i jego funkcjonowaniu, a jako szczególne problemy wskazuje: czynny żal, handel ludźmi, prawa człowieka na płaszczyźnie prawa karnego i prawa karnego wykonawczego, prawo wykroczeń, problemy etyczne, a w ostatnich dziesięciu latach także mediacje i sprawiedliwość naprawcza.

Spśród ponad 50 prac opublikowanych od uzyskania stopnia doktora prawa (2002 r.), w większości dotyczących prawa karnego, których prof. Olga Sitarz jest autorką bądź współautorką, przede wszystkim wymienić należy dwie monografie: *Ochrona praw dziecka w polskim prawie karnym na tle Konwencji o prawach dziecka* (Katowice 2004) oraz *Czynny żal związany z uśiłowaniem w polskim prawie karnym: analiza dogmatyczna i kryminologiczna* (Katowice 2015), a także *Materialne prawo wykroczeń. Część ogólna* (Warszawa 2015). Natomiast z zakresu zainteresowań naukowych i praktycznych mediacjami autorka wskazuje książkę *Metodyka pracy mediatora w sprawach karnych* (Warszawa 2015).

Charakterystyczne dla publikacji prof. Olgi Sitarz jest to, że znacząca ich liczba (szacunkowo około 1/3) została opracowana we współdziałaniu z innymi osobami. Można to określić jako współczesne podejście do uprawiania nauki.

Czyny zabronione motywowane kulturowo, sprawiedliwość naprawcza, granice kryminalizacji oraz mediacje to główne obszary badawcze dr Domini-

ki Bek. Te ostatnie zagadnienia mają niewątpliwy związek z pracą w charakterze mediatora w sprawach karnych. Wyniki badań prowadzonych w pierwszym z tych obszarów stanowią podstawę opracowania *Analiza przydatności założeń tzw. obrony przez kulturę dla prawnokarnej oceny czynów zabronionych motywowanych kulturowo w warunkach polskiego prawa karnego*, na podstawie którego Rada Wydziału Prawa UŚ podjęła 26 czerwca 2017 r. uchwałę o nadaniu Dominice Bek stopnia naukowego doktora nauk prawnych i uznaniu pracy za wyróżniającą się. Rozprawa jest obecnie przygotowywana do publikacji. Efektem zainteresowania problematyką sprawiedliwości naprawczej oraz mediacji jest tekst *Mediation Settlement as a Directive of the Level of Sanction* (w: *The Postulates of Restorative Justice and the Continental Model of Criminal Law: As Illustrated by Polish Criminal Law*. Ed. T. Dukiet-Nagórska. Frankfurt/Main: Peter Lang, 2014). W zakresie problematyki badawczej dotyczącej kulturowych kontekstów prawa karnego najbardziej reprezentatywny jest artykuł *Przestępstwa motywowane kulturowo — kierunki możliwych ocen prawnokarnych* („Chorzowskie Studia Polityczne” 2015, nr 10).

Zainteresowania naukowe dr Anny Jaworskiej-Wieloch to penitencjarystyka, prawo karne wykonawcze, penologia, a także związki prawa karnego z prawem cywilnym, co niewątpliwie ma ścisły związek z odbywaną w latach 2012—2013 aplikacją ogólną, w latach 2013—2017 aplikacją sędziowską oraz pracą zawodową w charakterze asystenta sędziego w Wydziale Penitencjarnym SO w Gliwicach, a od 2015 — referendarza sądowego w Wodzisławiu Śląskim.

W roku 2015 uzyskała stopień naukowy doktora nauk prawnych (z wyróżnieniem) na podstawie pracy *Odwołanie warunkowego zwolnienia*. Praca ta po dokonaniu niezbędnych uaktualnień tekstu, wynikających ze zmian w przepisach kodeksu karnego i innych aktów prawnych z tym związanych, została opublikowana jako książka *Odwołanie warunkowego zwolnienia* (Warszawa 2016). Z prac naukowych opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych szczególnie można wymienić: *Odwołanie warunkowego zwolnienia. Prawa osób tymczasowo aresztowanych na tle uprawnień przysługujących osobom odbywającym karę pozbawienia wolności* (współautorstwo z Olgą Sitarz; „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2015, nr 3); *Znaczenie płci za kratami więzienia* („Probacja” 2015, nr 4); *Sprawiedliwość naprawcza w postępowaniu wykonawczym* (w: *Idea sprawiedliwości naprawczej a zasady kontynentalnego prawa karnego*. Red. Teresa Dukiet-Nagórska. Warszawa 2016). Współautorka podręcznika prawa karnego, pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej (wspomniano o nim przy omawianiu dydaktyki).

Naukowe zainteresowania dr. Michała Kalitowskiego obejmowały szeroko ujmowane prawo karne materialne oraz kryminologię. Pierwsze publikacje (artykuły) dotyczyły kary łącznej, kary ograniczenia wolności (we współautorstwie z Teresą Dukiet-Nagórską) oraz prawa wykroczeń. Praca doktor-

ska *Podkultura a przestępczość ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości młodzieży* obroniona w 1975 r. na WPiA UŚ (nagroda Prokuratora Generalnego w konkursie Państwa i Prawa) miała charakter interdyscyplinarny (socjologia, kryminologia), w dużym stopniu oparta była na badaniach prowadzonych przez autora, a jej skrótna prezentacja opublikowana została w „Problemach Prawa Karnego” w roku 1977. Uwzględnienie socjologicznych aspektów badanej problematyki miało ścisły związek z poszerzeniem wykształcenia doktoranta, który w roku 1972 uzyskał magisterium z socjologii na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UJ.

W latach 1999—2017 był współautorem *Komentarza do Kodeksu karnego* pod redakcją: Andrzeja Wąska (1 wydanie), Oktawii Górniok (2 wydania) i Mariana Filara (5 wydań). Z początkiem ostatniego dziesięciolecia Michał Kalitowski interesował się problematyką pedofilii, czego efektem były dwa opracowania: *Pedofilia — kilka refleksji socjologicznych i karnoprawnych* (w: *Pedofilia jako zagrożenie XXI wieku*. Red. J. Bukała, G. Gałuszka, K. Wątopek. Kielce 2011) oraz *Czy można zapobiegać przestępstwom związanym z pedofilią sprawcy?* (w: *Stop pedofilii. Materiały pokonferencyjne II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej*. Red. J. Bukała, K. Wątopek. Kielce 2012).

W polu zainteresowań naukowych dr. Piotra Zawiejskiego, poza tradycyjnie ujmowanym prawem karnym, znajduje się prawo karne gospodarcze, prawo karne skarbowe oraz problematyka sprawiedliwości naprawczej. Jego rozprawa doktorska *Przestępstwo działania na szkodę spółki* napisana pod kierunkiem prof. Teresy Dukiet-Nagórskiej, łącząca trzy pierwsze obszary zainteresowań naukowych, została obroniona z wyróżnieniem. Natomiast efektem zajmowania się problematyką sprawiedliwości naprawczej są dwa opracowania: *Idea sprawiedliwości naprawczej* i *Szkoda i jej naprawienie w prawie karnym i cywilnym*, stanowiące fragmenty opracowania zbiorowego *Idea sprawiedliwości naprawczej a zasady kontynentalnego prawa karnego* pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej (Warszawa 2016).

Piotr Zawiejski jest także od roku 2012 współautorem podręcznika *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa* pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej. Aktualnie pracuje nad rozprawą habilitacyjną.

Mgr Jakub Hanc swoje zainteresowania naukowe koncentruje na dwóch obszarach — prawa karnego materialnego oraz prawa medycznego, co potwierdzają dotychczasowe publikacje. W zakresie pierwszego obszaru mgr Jakub Hanc zajmował się problemem sprawiedliwości naprawczej oraz wpływem prawa unijnego na kształt polskiego prawa karnego. Przykładem naukowego zainteresowania sprawiedliwością naprawczą jest opracowanie Jakuba Hanca *The Idea of Restorative Justice: An Attempt at a Comparative Analysis* (w: *The Postulates of Restorative Justice and the Continental Model of Criminal Law: As Illustrated by Polish Criminal Law*. Ed. T. Dukiet-Nagórska. Frankfurt/Main: Peter Lang, 2015). Natomiast przykładem analizy problemu zakresu wpływu prawa unijnego

na kształt polskiego prawa karnego jest praca *O znaczeniu prawa unijnego dla stanowienia i wykładni wewnętrznego prawa karnego materialnego* (w: *Międzynarodowe i europejskie prawo karne: osiągnięcia, kierunki rozwoju, wyzwania*. Red. J. Nowakowska-Małusecka. Katowice 2015). Natomiast opracowanie *Wolność sumienia a klauzula sumienia* („Prawo i Medycyna” 2016, nr 1) i *Klauzula sumienia a wykonywanie zawodu ratownika medycznego* („Prawo i Medycyna” 2014, nr 3—4) oraz inne prace związane z tą tematyką w pełni potwierdzają zainteresowanie Jakuba Hanca problematyką prawa medycznego.

Istotny element stwarzania podstaw rozwoju naukowego stanowi nawiązywanie kontaktów naukowych, indywidualnych bądź zespołowych. Z tej formy korzystali i nadal korzystają pracownicy Katedry, przy czym nie ulega wątpliwości, że obecnie możliwości w tym zakresie są o wiele większe.

W połowie lat siedemdziesiątych, po zawarciu przez Uniwersytet Śląski umowy z Uniwersytetem w Rostowie, Katedra była wizytowana przez jednego z profesorów Instytutu Prawa, jednakże mimo zapowiedzi o podjęciu współpracy nie doszło do jej sfinalizowania. Także wizyta w roku 1986 Profesora Volkera Kraya z Wydziału Prawa Uniwersytetu w Trewirze nie doprowadziła do nawiązania współpracy. Najważniejszą przyczyną były ograniczenia formalne, a także finansowe.

Pozostawało więc nawiązywanie kontaktów indywidualnych. Jednym było uczestnictwo w regularnie odbywających się spotkaniach naukowych w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa UJ, w których w miarę możliwości brali udział młodszy pracownicy Katedry. Innym przykładem inicjatywy, której animatorem był Leon Tyszkiewicz, są kilkakrotne wyjazdy do Warszawy Teresy Dukiet-Nagórskiej i Michała Kalitowskiego na spotkania z prof. dr. hab. Stanisławem Batawią, wybitnym naukowcem, autorem wielu prac z zakresu kryminologii. Spotkania te, odbywające się w okresie przygotowywania prac doktorskich, miały istotne znaczenie w poszerzeniu wiedzy kryminologicznej.

Inną zinstytucjonalizowaną formą współpracy było korzystanie z różnego rodzaju stypendiów. I tak, stypendystą Rządu Republiki Francuskiej był dr Marek J. Lubelski, który od września 1984 r. do marca 1985 r. przebywał w ośrodku badawczym francuskiego Ministerstwa Sprawiedliwości. Również prof. Leon Tyszkiewicz trzykrotnie skorzystał z podobnych możliwości: w roku 1987 dwumiesięczny staż w Instytucie Maxa Plancka we Fryburgu Bryzgowijskim, w roku 1988 tygodniowy pobyt na Uniwersytecie w Halle oraz pobyt na Uniwersytecie w Amiens.

Funkcjonowanie Katedry „oddziaływało także w drugą stronę”, a wyrazem tego było odbywanie w niej stażu naukowego przez dwóch podówczas młodych pracowników naukowych: Emila Pływaczewskiego oraz Piotra Stępnika, od wielu lat profesorów (na Uniwersytecie w Białymstoku i Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Obecnie możliwości jest znacznie więcej i pracownicy Katedry z nich korzystają. Przykładem może być udział Domi-

niki Bek i Olgi Sitarz w obradach grupy roboczej (styczeń 2011 r.) w czasie The Preliminary Meeting of the Erasmus International Children Network na Uniwersytecie Pontificia Comillas w Madrycie.

Nawiązywaniu kontaktów sprzyjają także zagraniczne kwerendy biblioteczne oraz wyjazdy pracowników w ramach programu Erasmus (Olga Sitarz i Anna Jaworska-Wieloch, 21—25 maja 2017 r., Uniwersytet w Foggii oraz czerwiec 2018 r. Uniwersytet Reggio Calabria).

Na zakończenie charakterystyki pracy naukowej prowadzonej w Katedrze warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden element tej pracy, a mianowicie starania o pozyskiwanie środków finansowych niezbędnie potrzebnych do jej prowadzenia. Inaczej to ujmując, chodzi o pozyskiwanie tak zwanych grantów. Przygotowanie wniosku o grant nie jest wyłącznie mechanicznym wypełnieniem stosownego formularza, lecz musi być poprzedzone odpowiednim przygotowaniem merytorycznym, co samo w sobie stanowi pracę naukową. Takie prace w Katedrze były podejmowane. Zespół kierowany przez prof. Teresę Dukiet-Nagórską starał się pozyskać dwa granty: „Prawo karne a wolności i prawa człowieka chronione w Konstytucji RP i aktach prawa międzynarodowego” oraz „Postulaty sprawiedliwości naprawczej a model współczesnego kontynentalnego prawa karnego”. Profesor Leszek Wilk przewodził zespołowi ubiegającemu się o grant dotyczący wpływu wcześniejszej karalności na stosowanie fakultatywnych środków reakcji na przestępstwo, natomiast zespół kierowany przez prof. Olgę Sitarz o grant „Standardy respektowania prawa do wolności religijnej osób osadzonych w zakładach karnych, aresztach śledczych oraz młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i zakładach poprawczych”. W przygotowywanie wniosków grantowych zaangażowani byli wszyscy pracownicy Katedry, a niektórzy z nich występowali w kilku zespołach. Efektem tych starań było przyznanie tylko jednego grantu, dotyczącego postulatów sprawiedliwości naprawczej. W realizacji grantu brali udział wszyscy pracownicy Katedry, a jej efektem było wydanie dwóch monografii (obie pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej): *The Postulates of Restorative Justice and the Continental Model of Criminal Law: As Illustrated by Polish Criminal Law* (Frankfurt/Main: Peter Lang, 2015) oraz *Idea sprawiedliwości naprawczej a zasady kontynentalnego prawa karnego* (Warszawa 2016).

Konferencje, spotkania naukowe, kontakty z praktykami

Pierwsza konferencja naukowa zorganizowana przez Katedrę odbyła się w Wiśle w roku akademickim 1973/1974 bądź 1974/1975 (brak jakichkolwiek

dokumentów z tego czasu). Jej temat, zaproponowany przez prof. Leona Tyszkiewicza, to problematyka badań osobopoznawczych, którą w owym czasie Profesor się zajmował. W konferencji wzięło udział około 35 osób, w tym kilka z Uniwersytetu Śląskiego (pracownicy Katedry, psychologowie). Nie wydano jakichkolwiek materiałów pokonferencyjnych. Natomiast, pomijając nawiązanie kontaktów z naukowcami z innych ośrodków, naukowym zwieńczeniem konferencji była późniejsza publikacja książki autorstwa prof. Tyszkiewicza *Badania osobopoznawcze w prawie karnym. Wprowadzenie w problematykę prawną i kryminologiczną* (Warszawa 1975).

Warto wspomnieć o tym, że zakładana przez autora książki przydatność przeprowadzania badań osobopoznawczych i opracowania na ich podstawie odpowiedniej opinii na potrzeby sądu orzekającego w sprawach karnych była sprawdzana empirycznie przez ówczesnych magistrów Michała Kalitowskiego i Marka J. Lubelskiego w odpowiednio opracowanym trybie jej przygotowania i dostarczenia sądowi przed rozprawą.

Z inicjatywy prof. Teresy Dukiet-Nagórskiej w dniach od 8—10 października 2004 r. w Szczyrku została zorganizowana przez Katedrę konferencja bardzo ważna dla środowiska naukowego prawników karnistów, której temat to: „Zagadnienia współczesnej polityki kryminalnej”. Jej duże znaczenie wynikało także z tego, że był to jednocześnie Zjazd Katedr Prawa Karnego, pierwszy od co najmniej kilkunastu lat, co do dzisiaj jest uznawane za bardzo dużą zasługę naszej Katedry. Naukowym efektem tego Zjazdu, poza interesującymi referatami i dyskusjami, było wydanie książki *Zagadnienia współczesnej polityki kryminalnej* pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej.

W dniach 28 i 29 września 2009 r. w Katowicach i Sosnowcu odbyła się kolejna konferencja zorganizowana przez Katedrę. Tym razem tematem wiodącym konferencji była zasada proporcjonalności w prawie karnym na płaszczyźnie stanowienia prawa. Następnym tej bardzo udanej konferencji było wydanie w 2010 r. monografii *Zasada proporcjonalności w prawie karnym* pod redakcją Teresy Dukiet-Nagórskiej. Od początku istnienia Katedry jej pracownicy starali się w miarę możliwości uczestniczyć w konferencjach organizowanych przez inne ośrodki naukowe, choć trzeba wyraźnie podkreślić, że liczba takich wydarzeń w dawniejszych latach była o wiele mniejsza niż jest to obecnie. Przede wszystkim pracownicy Katedry starali się uczestniczyć w Zjazdach Katedr Prawa Karnego, których tematyka najszerzej obejmowała problematykę prawa karnego. Ponadto udział w Zjeździe Katedr, oczywiście także w innych konferencjach, stwarzał i nadal stwarza, szczególnie młodym pracownikom naukowym, możliwość spotkania się „twarzą w twarz” z osobami, które znało się jedynie z publikacji.

W sierpniu 1976 r. Michał Kalitowski brał udział w Kongresie Młodych Penalistów AIDP w Drużbie (Bułgaria), gdzie wygłosił referat na temat badań osobopoznawczych, a we wrześniu 1983 r. uczestniczył w Międzynarodowym

Kongresie Kryminologicznym w Wiedniu. Natomiast w grudniu tego samego roku, na zaproszenie prof. Piotra Sałustowicza z Fachhochschule w Bielefeld, na spotkaniu z grupą pracowników naukowych zajmujących się problematyką socjologiczną i prawną, przedstawił referat dotyczący polskiego prawa karnego. Także Leon Tyszkiewicz oraz Marek J. Lubelski w czasie swoich zagranicznych pobytów prezentowali dorobek polskiej nauki prawa karnego i kryminologii.

Ten kierunek kontynuują obecni pracownicy Katedry, czego przykładem jest przedstawienie przez Jakuba Hanca referatu „Criminal responsibility of paramedics in Poland” na Wydziale Prawa Uniwersytetu Masaryka w Brnie.

Brak odpowiednich dokumentów uniemożliwia precyzyjne przedstawienie udziału pracowników Katedry w konferencjach w okresie następnych dwudziestu lat. Natomiast w ostatnich kilkunastu latach pracownicy Katedry brali udział we wszystkich Zjazdach Katedr Prawa Karnego, na ogół w parosobowych grupach, aktywnie uczestnicząc w dyskusjach prowadzonych na salach obrad, jak i w kularach. Na zjeździe w Gdańsku we wrześniu 2016 r. jeden z wiodących referatów poświęcony ideom sprawiedliwości naprawczej przedstawiła Teresa Dukiet-Nagórska.

Drugim cyklem spotkań naukowych poświęconych prawu karnemu, na których Katedra jest corocznie reprezentowana, są Kolokwia Bielańskie, odbywające się na Uniwersytecie im. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W maju 2017 r. w czasie XIV Kolokwium referat na temat „Czynny żal, a współdziałanie przestępcze” wygłosiła Olga Sitarz.

Spośród zagranicznych konferencji naukowych szczególnie wskazać należy konferencję na Uniwersytecie w Bratysławie (21 października—23 października 2010 r.), podczas której Dominika Bek, Agnieszka Rudnicka, Olga Sitarz, Anna Sołtysiak-Błachnik i Piotr Zawiejski wygłosili referat pod tytułem „Mediation in criminal and juvenile cases in Poland”.

To tylko przykłady aktywności pracowników Katedry w zakresie kontaktów naukowych i udziału w konferencjach. Uogólniając, budujące jest to, że aktywność tę wykazują przede wszystkim młodzi pracownicy naukowcy Katedry: na przykład Dominika Bek — 7 konferencji, w tym jedna zagraniczna, wszystkie z referatami, a Jakub Hanc — 3 konferencje z referatami. Zwraća uwagę także to, że pracownicy Katedry wielokrotnie organizowali na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego konferencje adresowane w głównej mierze do praktyków. W ostatnich latach konferencje te poświęcone były następującym tematom: „Naruszanie praw i wolności obywatelskich na etapie wykonywania kary” (13 kwietnia 2010 r.), „Tajemnica w zawodach prawniczych” (14 kwietnia 2011 r.), „Mediacje w sprawach karnych” (18 kwietnia 2012 r.), „Nowelizacje prawa karnego i ich konsekwencje w teorii i praktyce” (14 kwietnia 2013 r.) oraz „Płeć a wymiar sprawiedliwości w teorii i praktyce”. Konferencje te cieszyły się nieodmiennie znaczącym zainteresowaniem w kręgu praktyków, stanowiąc okazję do wymiany poglądów i wzajemnej inspiracji.

Natomiast rozszerzenie zainteresowań naukowych przez prof. Teresę Dukiet-Nagórską, a następnie przez Jakuba Hancę na obszar prawa medycznego doprowadziło, z inicjatywy Pani Profesor, do uruchomienia we współdziałaniu ze Śląskim Uniwersytetem Medycznym studiów podyplomowych Prawo o Ochronie Zdrowia, których prof. Teresa Dukiet-Nagórska jest kierownikiem. Od roku akademickiego 2011/2012 do roku 2016/2017 było sześć edycji, a siódma trwa w obecnym roku akademickim 2017/2018. W dotychczasowych edycjach brało udział 420 osób, a w obecnej jest 52 uczestników.

Praca społeczna i organizacyjna poza Uczelnią

Pracownicy Katedry Prawa Karnego i Kryminologii poza swoimi obowiązkami zawodowymi (dydaktyka, praca naukowa oraz praca organizacyjna na Wydziale i Uczelni) bardzo aktywnie uczestniczyli w pracy społecznej i organizacyjnej poza Uczelnią. Nie sposób wymienić wszystkie przejawy takiej działalności, dlatego też wskazane będą te, które poszczególni pracownicy Katedry uznali za szczególnie znaczące.

Najbardziej powszechnym przykładem tych działań był udział pracowników Katedry w prowadzeniu wszelkiego rodzaju szkoleń, związanych ze zmianami polskiego prawa karnego, w szczególności na poziomie zmian kodeksowych (kodeks karny 1968, kodeks wykroczeń 1970, kodeks karny 1997, kodeks karny skarbowy 1999), a także bardzo istotnych zmian w obszarze szeroko ujmowanego prawa karnego dokonywanych w ostatnich latach. Szkolenia te, w szczególności związane z wprowadzaniem w życie nowych kodyfikacji karnych, organizowane były na wysokim szczeblu, na przykład przez Ministerstwo Sprawiedliwości. W różnych okresach w szkoleniach tych, jako wykładowcy, brali udział: Jerzy Bafia, Teresa Dukiet-Nagórska, Oktawia Górniok, Marek J. Lubelski, Leon Tyszkiewicz, Leszek Wilk, Michał Kalitowski, Stanisław Strycharz.

Profesor Oktawia Górniok oprócz wspomnianych powyżej, a także wielu innych szkoleń, wielokrotnie występowała jako ekspert, powoływana w tym charakterze przez komisje sejmowe oraz organy wymiaru sprawiedliwości. W latach 1996—2002 była członkiem Kolegium Najwyższej Izby Kontroli. Przez wiele lat była członkiem Komitetu Nauk Prawnych PAN. Przez kilkadziesiąt lat działała w Zrzeszeniu Prawników Polskich. Za całość swojej działalności uhonorowana Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Profesor Leon Tyszkiewicz od początku istnienia Towarzystwa Naukowego Prawa Karnego był jego aktywnym członkiem, a w latach 1988—1992 jego

prezesem. W latach 1983—1999 był członkiem Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli Akademickich działającej przy Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego, a w okresie 1993—1996 jej przewodniczącym. W latach 2006—2008 był członkiem Komisji Kodyfikacyjnej. Profesor był także współzałożycielem Górnośląskiego Międzyuczelnianego Towarzystwa Akademickiego „Universitas” (maj 1989 r.) i jego przewodniczącym. Prowadził także bardzo intensywne działania w zakresie upowszechniania problematyki etyki w działalności naukowej i dydaktycznej. Za swoją działalność w obszarach przedstawionych w tym opracowaniu uhonorowany Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim OOP, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Złotą Odznaką Zasłużony dla Województwa Katowickiego oraz Medalem nadanym przez Krajową Radę Sądownictwa za zasługi dla wymiaru sprawiedliwości w Polsce.

Profesor Marek J. Lubelski w latach 1980—1981 bardzo aktywnie działał na rzecz organizacji związanej z tworzeniem ruchu Solidarności. Od września 1980 r. pełnił na Wydziale Prawa i Administracji funkcję przewodniczącego Tymczasowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność,” a następnie był przewodniczącym Rady Wydziałowej NSZZ „Solidarność” w okresie 1980—1990. Pełnił funkcję rzecznika prasowego NSZZ „Solidarność” województwa katowickiego. Od 13 grudnia 1981 r. był poszukiwany przez MO, a z końcem grudnia został aresztowany. Po przemianach 1989 r. został inicjatorem założenia Górnośląskiego Banku Gospodarczego i jego pierwszym prezesem (w latach 1989—1993). Był radnym miejskim w Katowicach w latach 1990—1994.

Profesor Olga Sitarz od wielu lat angażowała się i nadal się angażuje w działania, których celem jest szerzenie szeroko ujmowanej wiedzy prawnej. Stąd też inicjuje, organizuje i włącza się w różnego rodzaju szkolenia. Z ostatnich takich działań wymienić można szkolenia dla uczniów, policjantów, wolontariuszy udzielających pomocy ofiarom przestępstw. Bardzo aktywnie uczestniczy w realizacji różnych form propagowania idei mediacji jako skutecznej formy rozstrzygnięcia sporów, szczególnie w obszarze działania sądów.

Doktor Dominika Bek w okresie 2009—2015 prowadziła doradztwo prawne w Biurze Porad Obywatelskich w Rudzie Śląskiej. Od kilku lat bardzo aktywnie angażuje się w różne formy upowszechniania idei mediacji jako formy łagodzenia konfliktów.

Doktor Anna Jaworska przez trzy lata społecznie pełniła funkcję kuratora sądowego dla dorosłych.

Doktor Michał Kalitowski oprócz wspomnianych powyżej szkoleń prowadził od roku 1967 przez okres około 10 lat działalność popularyzatorską w zakresie prawa. Od powstania na Uniwersytecie Śląskim NSZZ „Solidarność” pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej (do 13 grudnia 1981 r.). Po wznowieniu działalności NSZZ „Solidarność” w 1989 r., jako reprezentant

NSZZ „Solidarności” UŚ, brał udział w pracach związanych z przygotowaniem wyborów do Sejmu i Senatu w województwie katowickim, szczególnie jako organizator kampanii wyborczej profesora Waleriana Pańki, kandydata na posła. Następnie został powołany na funkcję zastępcy przewodniczącego Miejskiej Komisji Wyborczej w Katowicach. Od oficjalnego powstania Komitetu Obywatelskiego w Katowicach wybrany na jego przewodniczącego (do roku 1992). Z racji pełnienia tej funkcji przewodniczący komisji, która z końcem stycznia 1990 r. zdecydowała o przekazaniu budynku Komitetu Wojewódzkiego PZPR Uniwersytetowi Śląskiemu dla zaspokojenia potrzeb Wydziału Filologii.

Po powstaniu Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej (18 września 1989 r.) jej pełnomocnik do stworzenia w czterech województwach (bielskie, częstochowskie, katowickie i opolskie) struktury szkoleniowej dla przyszłych kandydatów na radnych (około 70 szkoleń do maja 1990 r., w ogromnym stopniu dzięki pomocy ówczesnych pracowników Katedry Prawa Administracyjnego). Po sformalizowaniu wspomnianej struktury dyrektor Ośrodka Kształcenia Samorządu Terytorialnego FRDL (do 1995 r.). Współzałożyciel (wraz z Bogumiłem Piechurą) Wydawnictwa Administracji Publicznej, którego głównym zadaniem było wydawanie publikacji służących działalności samorządów terytorialnych (*Vademecum administracji publicznej*). W roku 2001 współpracował z Urzędem Miasta Jastrzębie-Zdrój w opracowaniu programu „Bezpieczne Miasto” (konsultacje naukowe, organizacyjne, nadzór nad pracami merytorycznymi, pomoc w uruchomieniu), wprowadzonego w życie i nagrodzonego w konkursie ogólnopolskim trzecią nagrodą. Odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej, a także Złotą Odznaką „Za Zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego”, Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.